

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

C. P. PLOOY — EDE

Het „JA” van Gods liefde

„Israël op weg naar zijn rust.

Van verre is de HERE mij verschenen:

JA, Ik heb u liefgehad met eeuwige liefde,

daarom heb Ik u getrokken in goedertierenheid”.

(Jer. 31 : 2b en 3)

Jeremia wordt wel genoemd: de wenende profeet. Niet omdat hij zo klagerig van aard was, maar de nood was hem opgelegd. De nood van zonde en gericht bij zijn volk, Gods volk, waardoor ze in ballingschap moesten, naar Babel, 70 jaren lang.

Maar nu, in hoofdstuk 31, mag Jeremia op de fluit spelen. Hij mag bevrijding en verlossing aankondigen.

Wederkeer tot en ontmoeting met God zelf!

De profeet ziet het al voor zich: Israël op weg naar zijn rust. Weer thuiskomen bij de HERE, in het beloofde thuisland, — dat is: komen tot de rust, die overblijft voor het volk van God.

Ze hebben 70 jaren in onrust doorgebracht. Verdreven van huis en haard. Ontheemd. Ontworteld. Displaced.

En dan breekt de grote dag aan van de terugtocht!

Maar het is geen glorieuze stoet, die Jeremia in de geest ziet. Het is maar en restant van wat 70 jaren geleden uit Jeruzalem is weggevoerd. Een schamele hoop ook vergeleken met wat in Babel achterblijft.

Hij ziet blinden en lammen en zwangere vrouwen in die stoet (vers 8).

Wat een verschil met de uittocht uit Egypte! Toen toog 't verkoren volk al juichend uit, beladen met Egypte's buit!

De exodus uit Babel ziet er heel anders uit. Jeremia hoort geweend en smeking (vers 9). En waarover?

Over wat ze toch nog achterlieten in Babel, waar ze in die 70 jaren toch nog heel wat hebben opgebouwd . . . ?

Over broers en zusters, ouders en kinderen, vrienden . . . die in Babel achterbleven, omdat ze de zekerheden van Babel liever hebben dan de onzekerheden van Jeruzalem? Of waren er ook tranen van berouw over hun zonden, waarmee ze de HERE zo bedroefd hebben en de ballingschap nodig hadden gemaakt?

Maar dan is daar midden in de woestijn tussen Babel en Jeruzalem een wonderlijke ontmoeting, een verrassende ervaring. Wie komt daaraan, in de verte, hen tegemoet? Dromen ze of dromen ze niet?

Het is de HERE zelf!

Hij verschijnt hen. Van verre komt Hij hen tegemoet.

En als ze dan dichtbij elkaar gekomen zijn, sluit Hij hen in Zijn armen, die al zolang naar hen uitgestrekt waren, en Hij fluistert hen toe:

„Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde”. Al die tijd heb Ik jullie nooit vergeten, al dachten jullie vaak van wel. De 70 jaren zijn jullie lang gevallen, maar *Mij* nog veel meer. Jullie hebben daar in Babel vaak niet aan *Mijn* gedacht, maar jullie waren geen uur uit *Mijn* gedachten.

Ja, zó is Israëls God!

En ik mag zeggen: zie hier is ook *uw* God.

Alle verdriet, dat wij Hem aandoen, is niet in staat Zijn liefde dood te krijgen. Want „sterk als de dood is de liefde” (Hooglied 8 : 6), Gods liefde, sterk als de dood van zijn eigen Zoon, die Hij voor ons heeft overgegeven. Daarom blijft Hij ons ook zo trekken in goedertierenheid. Voelt u Hem trekken, ook aan u?

„God is liefde” staat er zo mooi in de Bijbel; maar het staat hier nog mooier, het komt hier zo heel konkreet en persoonlijk op je af:

„Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde”.

Wat een ontmoeting, daar tussen Babel en Jeruzalem! Het oudtestamentisch verhaal van „de verloren zoon”. Beter, van „de liefdevolle Vader”, die met een volop positief JA zijn verloren kind tegentreedt, tot zich trekt en in de armen sluit.

Misschien valt het ons toch nog tegen? Alleen maar dat JA-woord. Misschien verwachten we, dat de HERE met de oplossing komt van al onze problemen; met genezing van onze kwalen; met zoveel dat wij menen nodig te hebben om gelukkig te worden. En nu alleen maar dit: JA, Ik heb u liefgehad met eeuwige liefde. Eigenlijk: alleen maar God zelf, die liefde is en liefde bewijst. God met open hart en open hand. Kijken wij allereerst naar wat er *in* die hand voor ons is? Verwachten wij een God met *volle handen*. Een soort sinterklaasgod??

Wat doet een meisje (vers 4) als een jongen haar zijn liefde verklaart? Kijkt ze dan allereerst naar wat hij voor haar meegebracht heeft? Dan is ze zijn liefde niet waard. Als 't goed is kijkt ze naar zijn ogen, luistert ze naar de klank van zijn stem, en bij zijn JA-woord springt haar hart op van vreugde!

Er kan van allerlei in ons leven mee en tegen lopen, maar Gods JA is JA. En met de kracht van dat JA blijft Hij ons trekken. Want Hij wil ons weer bij zich hebben. Koste wat koste. Al moet het het bloed en het leven van zijn eigen Zoon kosten. Jezus schreef de hele tekst voor ons over in grote aangrijpende bloedletters: JA, IK HEB U LIEFGEHAD MET EEN EEUWIGE LIEFDE.

Voor al dat JA. Zó *positief* staat God tegenover ons.

Zovele beloften van God er ook zijn, *in Christus* is het JA. Maar *door Hem* is ook het AMEN, tot eer van God, door òns. (2 Kor. 1 : 20)

Voor-echtelijk samenleven (5)

Al het tot dusver geschrevene over ons onderwerp nog eens nalezend, bemerk ik dat ik weinig tekstbehandeling heb gegeven. Is het naast de meer algemene gedachtengang die ik volgde (en die ik ook voor schriftuurlijk houd) niet mogelijk aan de hand van bepaalde duidelijke bijbelteksten aan te tonen dat voor-echtelijk samenleven niet juist is?

Sommigen worden vanwege zo'n vraag wat geprikkeld. Ze zijn bang dat we daardoor de bijbel aan een formeel en uiterlijk gezag helpen, als ware zij een wetboek. Daar moeten we inderdaad voor oppassen. Toch moeten wij van de andere kant ook niet te trots zijn om naar de sprake van een enkele tekst te luisteren. Er kunnen daarbij trouwens ook enkele misverstanden uit de weg worden geruimd.

Een van de teksten die in dit verband nog wel eens ter sprake gebracht worden, is afkomstig uit de wetten van Mozes, Deutr. 22 : 28, 29, „Wanneer een man een meisje ontmoet, dat nog maagd is en niet ondertrouwd, haar aangrijpt en gemeenschap met haar heeft, en zij worden betrapt — dan zal de man die bij haar gelegen heeft, aan de vader van het meisje vijftig zilverlingen geven, en zij zal hem tot vrouw zijn, omdat hij haar ont-eerd heeft; hij zal haar niet mogen wegzenden zolang hij leeft.”

Echter, door met deze tekst aan te komen, kunnen wij jongelui erg boos maken. „Dit slaat helemaal niet op het voor-echtelijk samenleven, dit gaat over verkrachting of wou u die twee soms gelijk stellen?” De jongelui hebben gelijk.

Iets anders is dat het voor-echtelijk samenleven *soms* wel degelijk in de buurt van de verkrachting komt. Het verschil tussen deze twee zit 'm natuurlijk, in 't algemeen, in de *onvrijwilligheid* bij verkrachting en in de wederzijdse *bewilling* waarop het voor-echtelijk samenleven is gebaseerd. Maar soms is die bewilling schijn, vooral bij de vrouwelijke partner. De druk van de ander, geholpen door de algemene opinie in een bepaalde omgeving, kan zo sterk zijn dat de bewilling tot samenleven niet echt vrijwillig tot stand komt, maar onder de pressie van een groeps-terreureur. Angst voor verlies van populariteit in de vriendenkring, angst voor verlies ook van de partner zelf, kunnen hun geduchte rol spelen. In dat geval zit je in de sfeer van de verkrachting.

Van de zelfstandigheid en de vrij-

willigheid van de vrouw op sexueel gebied heb ik trouwens in het algemeen niet zo'n hoge dunk. De kreet 'blijf van m'n lijf' zou ik wel eens wat eerder aangeheven willen zien dan pas nadat men bont en blauw geslagen in het vrouwenhuis terecht is gekomen. Ik heb maar zo'n idee dat als je zo iets in een vroeger stadium zegt, het meer helpt. Moeten de vrouwen en meisjes niet wat moediger worden tegenover (hun) mannen?

Maar toch blijft het waar dat 't een houterig en klunzig tekstgebruik is om Deutr. 22 : 28 en 29 op het samenleven vóór het huwelijk toe te passen. Trouwens, deze zelfde tekst heeft ook wel dienst moeten doen om iets zeer ingrijpends te iken: het zogenaamde 'gedwongen huwelijk'. Jongelui die vóór het huwelijk sexueel verkeer hadden gehad — hetgeen in de openbaarheid kwam doordat de geboorte van een kind zich aankondigde — waren verplicht nu ook te trouwen. Het stond er immers: „en zij zal hem tot vrouw zijn”? En: „hij zal haar niet mogen wegzenden, zolang zij leeft”?

Maar dit is nu toch een bijbelgebruik dat alle historische en situationele bepaaldheid van de tekst volledig uit het oog verliest, — het manko, dunkt me, van het *fundamentalisme*. Want bij Mozes' bepaling moeten toch duidelijk twee opmerkingen gemaakt worden. In de eerste plaats: een 'gebruikte' vrouw bleef in Israël 'onverkoopbaar' achter; een huwelijk met een ander zat er voor haar niet in. Kinderzegen was dus voor haar uitgesloten en op haar oude dag viel ze in de kwetsbare categorie van de weduwen. Haar leven was dus door dit gebeuren totaal geruïneerd, tenzij degene die haar overweldigd had haar ook huwde, en wel voor het leven. In de tweede plaats, de man die haar huwde, kon ook nog andere huwelijken aangaan, zodat die twee niet zo nauw aan elkaar geklonken hoefden te zitten als twee mensen die in een monogame cultuur met elkaar trouwen. Derhalve, wat bij Mozes een voor de vrouw humane bepaling was, kan ten onzent bij ongenueanceerde overname ontaarden in een huwelijk als levenslange straf-voor-twee-mensen. In onze

De Joden zeiden eens tegen Jezus: „Zeggen wij niet terecht dat Gij een Samaritaan zijt en bezeten zijt?” Hij antwoordde: „Ik ben niet bezeten”. Hij zei niet: Ik ben geen Samaritaan. Hij ontkent wel, dat Hij door een duivel gedreven zou zijn. Bij de demonen wil Hij niet gerekend worden. Tot de Samaritanen wel. Wanneer Jezus gezegd had, dat Hij geen Samaritaan was, dan had Hij de waarheid gesproken, doch daarmee de leugen gediend. De vele Samaritanen, die tot het geloof in Hem gekomen waren, zouden in dat geval tot elkaar hebben kunnen zeggen: Hij schaamt zich kennelijk voor ons. De Joden en de Samaritanen leefden toen tegenover

elkaar in een grote apartheid, Joh. 4 : 9. En de Here Jezus wil niet tot de Joden naderen, door Zich van de Samaritanen te verwijderen. Wanneer de Joden zeggen: Gij zijt een Samaritaan, dan laat Hij dat zo en daarmee zegt Hij veel.

In een discussie tussen broeders gaat het over de actuele vraagstukken van de maatschappij, over stakers en krakers, over lonen en vermogensdelingen, over ondernemingsraden en collectieve ontslagen. Opeens zegt iemand: „Ik geloof dat jij nogal links bent, je leest ook een linkse krant”. Het wordt meteen stil, want links-zijn, dat valt niet goed in onze kringen. Als je dan gaat zeggen: „O nee, links ben ik natuurlijk niet”, dan is dat voor velen een geruststelling. Maar allicht is er ook een jonge broeder, die bij zichzelf denkt: dominee wil zich aan alle kanten dekken; hij durft er niet voor uit te komen, dat hij ons gelijk geeft. Hij is geen valse profeet, hij is geen ware profeet, hij is in het geheel geen profeet.

A. H. Algra, Sliedrecht

cultuur is er immers maar één geldige reden waarom twee mensen met elkaar trouwen: dat ze van elkaar houwen. Ontbreekt deze voorwaarde, dan kun je nog wel wijzen op de verantwoordelijkheid van de een voor de ander (bijv. in geval er een kind verwacht wordt) maar een huwelijk kan niet met dwang worden opgelegd. Dat aldus tot stand gekomen huwelijken toch heel goed kunnen worden, is God dank waar. Maar dat praat die dwang niet goed.

Het gebruik van de tekst uit Deutr. 22 is dus niet zo overtuigend gebieden. Maar we lezen in datzelfde hoofdstuk nog iets anders dat meer steekhoudend is. Ik heb nu het oog op de vss. 13-21, waar een regeling voorkomt die te lang is om hier over te schrijven. Het is ook niet nodig. Het gaat me alleen om een gebruik, waarvan hier melding wordt gemaakt, namelijk dat de bruid na de huwelijksnacht het kleed waaraan het bewijs van haar maagdelijkheid te zien was, bij haar ouders in depôt gaf om het, in geval haar man haar een proces zou aandoen, gerechtelijk te kunnen voorleggen. Ik wil het er niet over hebben of deze bepaling wel zo afdoende was. Uit de Mozaïsche wetgeving spreekt wel eens een heilige naïeviteit, gericht als zij is tot een publiek dat geacht wordt zeer geestelijk te oordelen. Nee, alleen nu dit: hier blijkt dat de sexuele intimiteit in Israël, ook tussen 'verloofden' voor na de huwelijksdag werd bewaard.

En geldt nu deze bepaling ook nog voor ons? Niet zonder meer! Wij staan niet meer onder de wet van Mozes. Wel „gebruiken wij nog de

getuigenissen, genomen uit de Wet... om ons leven te reguleren, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, volgens zijn wil”, — zegt art. 25 van de N.G.B. D.w.z. wij lezen zulke bepalingen om er wijs uit te worden. Om hierop nog wat dieper in te gaan: ik kan me de wanhoop van jongelui wel wat indenken die bij mij hun nood klagen: „Mijn vader jongleert met allerlei bepalingen uit het O.T. Maar het lijkt mij zo willekeurig wat hij doet: de ene bepaling geldt vandaag nog wel, de andere weer niet. En het gekke is dat als 't over bepalingen gaat die iets met de sexualiteit te maken hebben, ze allemaal voor vandaag nog gelden!” Dat moet ook wel verwarrend zijn.

Ik pleeg dan te antwoorden, dat wij mensen in het sexuele meestal erg onzeker zijn, zodat 't niet verwonderlijk is dat wij op dat gebied de bijbel afgrazen om houvast te vinden in allerlei geboden. Die vormen dan een soort looprek voor onze zwakke gang. Maar verder zeg ik dat heel Mozes' wetgeving *als wetgeving* niet meer van kracht is. Uitgezonderd de tien geboden, maar die zijn dan ook met Gods eigen vinger geschreven, (Ex. 31 : 18; Deutr. 10 : 4), d.w.z. uitgeheven boven tijd en situatie en bedeling. Als *wet* is heel Mozes' wetgeving achterhaald. Maar ze staat nog wel in de bijbel om ons wijs te maken, om ons te leren onderscheiden waarop het aan komt (Philip. 1 : 10), om ons te leren *beproeven* wat de wil van God is, het goede, het welgevallige, het volkomene (Rom. 12 : 2). Het is zo goed om tijd en gelegenheid te leren onderkennen in verband met wat God van ons vraagt. Het O.T.

en de wet van Mozes zijn daarbij een goed hulpmiddel. Er gaat dus van de bepalingen van Mozes' wet, al zijn ze dan ook *als bepalingen* (met de daarbij gevoegde straffen) niet meer geldig, een prediking uit. Van deze prediking worden we vooral dan zeker, als het N.T. ze opneemt en op het aangewezen spoor doorgaat. Dat is ten aanzien van het voor-echteliijk geslachtsverkeer inderdaad het geval. Hierbij denk ik aan de passage die in het vorige week gepubliceerde stuk uit 1 Thess. 4:3-5 was aangehaald, maar ook aan de enigszins bekende uitdrukking van Paulus in 1 Cor. 7:9, dat 't beter is te trouwen dan van begeerte te branden. Deze opmerking heeft immers alleen maar betekenis, als ook voor Paulus vast stond dat seksueel verkeer slechts aan gehuwden was voorbehouden. Sommigen zorgen hier wel voor een onduidelijkheid door het woord 'trouwen' wat anders dan officieel te verstaan. Zo kun je wel eens horen zeggen: „Wanneer je met dat meisje naar bed geweest bent, ben je eigenlijk met haar getrouwd.” Maar ik vind dat een oneigenlijk gebruik van het woord 'trouwen', al begrijp ik de bedoeling van die zin heel goed. Maar in 'trouwen' zit per se het publieke, het officiële. Haal je dat er uit weg, dan zou Paulus' spreuk zelfs een argument kunnen gaan worden om voor-echteliijk met het samenleven te beginnen. En dat is kennelijk niet wat hij bedoelt.

Zo is dus de prediking van Oud en Nieuw Testament duidelijk tegen het voor-echteliijk samenleven gekeerd en bevestigt onze tekstbehandeling de conclusies waartoe wij in het voorgaande kwamen.

Laten ouders en opvoeders dus rustig tegen de jeugd blijven zeggen dat de Here 't zo niet wil. Laten zij niet toegeven aan de geest van verlamming die op dit gebied over zovelen lijkt gekomen te zijn. Laten wij allen, jong en oud, blijven vechten voor een verantwoordelijk burgerschap in christelijke zin. Laten wij niet mee doen aan de ontbinding van gemenebest en samenleving.

Gek eigenlijk, wat betreft de materiële belangen van die samenleving (energie-besparing, milieu-beheer, atoom-wering) legt de na ons komende generatie een voorbeeldige zorgzaamheid aan de dag. Waarom niet gelijkelijk voor de geestelijke belangen?

Of hebben we hier met een reactie te doen? „Jullie ouderen waren zo voor die geestelijke waarden in de weer, en wat is het geworden?

Gedeelde kerk, gedeeld Europa, ongelijk verdeelde wereld!

Laten wij 't nu eens anders proberen, minder geestelijk, meer materieel en konkreet”.

Als het zo ligt, wat dan opnieuw een argument om in het bespreken van deze dingen de toon bescheiden te houden en een sfeer te scheppen waarin gesprek echt mogelijk is! Want nog eens, zijn wij niet *samen* ontaard?

de vrije markteconomie daar niet altijd voor kan zorgen; dat de vrije markteconomie het bestaansminimum niet kan garanderen; derhalve moet de Overheid dat doen. Men zet zich nl. nogal af tegen de vrije markteconomie.

De belangrijkste omissie van het rapport vinden wij dan ook, dat het zonder meer de vrije markteconomie afwijst, daarvoor onvoldoende argumenten aandraagt en vervolgens zonder nadere motivering stelt, dat de Overheid een minimum bestaan van de burgers moet garanderen. Het dualisme van het rapport vindt U hier wanneer het (blz. 92) het grondmotief voor het Overheidsoptreden in twee velden uiteen laat vallen, nl.:

1. het respecteren van de vrijheid die mensen en organisaties nodig hebben om tot verantwoordelijkheid te kunnen komen;
2. het nastreven van zekere materiële bestaansvoorwaarden die evenzeer nodig zijn voor het kunnen toekomen van mensen aan hun bestemming.

Het gaat hier volgens het rapport om het bereiken van het juiste evenwicht tussen beide velden van Overheidszorg.

Het rapport doet daarom wat ongeloofwaardig aan: men begint met de (individuele) verantwoordelijkheid als structuurbeginsel voor de inrichting van de samenleving centraal te stellen, deze (individuele) verantwoordelijkheid te oriënteren op rentmeesterschap en solidariteit om vervolgens te eindigen met een lange lijst van Overheidstaken, die er niet om liegen: het gehele terrein van de sociale zekerheid is o.m. volgens het C.D.A. Overheidstaak.

Veel van wat het rapport tot de taak van de Overheid rekent kan naar onze mening ook door de vrije markt tot stand worden gebracht. Daaraan had het rapport aandacht moeten schenken. Men heeft wel wat snel de Overheid met (vele) taken belast. Ook vragen wij ons af of een sterk uitgebouwd mezo-niveau, ondanks het feit, dat de Overheid slechts als waarnemer tot het overleg op dit niveau wordt toegelaten, niet tot een vorm van corporatisme leidt. De beslissingen op dit niveau zullen de werking van de vrije markteconomie in mindere of meerdere mate buiten werking stellen, waarvan de consument de dupe kan worden. Om dit tegen te gaan zal toch de Overheid er weer aan te pas moeten komen.

Het is natuurlijk ook zeer de vraag of bij een sterk uitgebouwd mezo-niveau en de omvangrijke taken, die de Overheid door het C.D.A. krijgt toebedeeld het probleem van de afwenteling van lasten op anderen dan degenen, die de baten incasseren bevredigend wordt opgelost. En juist dit is thans één van de belangrijkste economische problemen.

Het rapport stelt wel, dat de inkomens voor een groter deel dan thans binnen de onderneming moeten kunnen worden bepaald (blz. 115). Op dat niveau kunnen de inkomens immers het beste worden afgewogen tegen de te realiseren productie, produktiviteit, de in te schakelen techniek, de arbeidstijden, etc. Wij zijn het daarmee eens. Maar men neemt dit als het ware weer terug door te stellen (blz. 116) dat, om de inkomensfluctuaties per onderneming te beperken, uit overwegingen van solidariteit, de onderneming met andere ondernemingen tot enige onderlinge afstemming moet komen wat de inkomens betreft. Bovendien zal de Overheid haar collectieve voorzieningen zodanig willen financieren, dat de lasten naar draagkracht worden opgelegd. Dit beginsel zal een nivellerende invloed uitoefenen op de verschillen in inkomens, die in onze benadering zullen ontstaan, aldus het rapport (blz. 116/117). Voorts kunnen al te grote verschillen in produktiviteitsontwikkeling tussen ondernemingen het gerechtvaardigd maken om verschuivingen in de heffingsgrondslag voor belasting en sociale premies te overwegen van arbeid naar bijv. de toegevoegde waarde van ondernemingen. Op deze wijze kunnen al te grote individuele inkomensverschillen worden tegengegaan en binnen aanvaardbare (wat is dat?, vK) verhoudingen worden teruggebracht (blz. 117). De Overheid heeft ook met de inkomensontwikkeling te maken volgens het rapport (blz. 97) wanneer het gaat om het in stand houden van de bestaansvoorwaarden van de samenleving. Inzake het vrije loonoverleg dient de Overheid de eigen verantwoordelijkheid van mensen en hun organisaties af te schermen naar het gezichtspunt van de materiële bestaansvoorwaarden. Men neemt hier met de linker hand als het ware terug wat men met de rechter gegeven heeft. Op dit dualisme stuit men steeds in het rapport. Het wekt de indruk, dat men toch vooral niet in strijd wil komen met de heersende opvattingen op het terrein van het sociaal-economisch leven. Van een eigen gezicht van het C.D.A. blijft op deze wijze dan niet veel over.

Het is ook in strijd met de gedachte van de vrije markteconomie om ondernemingen, die beter produceren, extra zwaar te willen belasten; het C.D.A. wil dat echter; getuige haar verhaal over verschuivingen in de heffingsgrondslag voor belasting en sociale premies (blz. 117). Ook dit belemmert nl. de werking van de vrije markteconomie, van het prijs- en marktmechanisme. Omdat de Overheid altijd onder invloed van de mensen en hun organisaties staat (daarvan thans veelal de speelbal is) is het zeer de vraag of toch weer niet afwenteling van lasten op anderen ontstaat; iets waartegen het rapport juist een oplossing aan de hand wil doen door de inkomensvaststelling per onderneming te laten geschieden. Maar men vreest kennelijk daarmee in strijd te komen met de heersende inkomensnivellerende opvattingen in onze samenleving.

Het rapport heeft te weinig oog voor de ordende functie van het prijs- en

L. VAN KLINKEN — HAARLEM

Het C.D.A. en de economische orde (3)

4. Kritiek op het rapport

Het rapport is een poging aan de overlegcommissie gestalte te geven. De opstellers hebben zich niet gemakkelijk van de problemen afgemaakt. Men heeft een christelijke maatschappij-opvatting willen geven, getuige het willen oriënteren van de verantwoordelijkheid op rentmeesterschap en solidariteit. Men heeft met name gedachten willen aandragen voor het opzetten van het mezo-niveau, ook al stelt men, dat op tal van terreinen het zwaartepunt van de besluitvorming over sociaal-economische aangelegenheden binnen de ondernemingen (op het micro-niveau dus) valt. Het rapport heeft echter iets dualistisch: men pleit enerzijds voor de eigen verantwoordelijkheidsbeleving op een zo laag mogelijk niveau van de maatschappij, terwijl men anderzijds stelt, dat vanwege de reikwijdte-effecten particuliere ondernemingen niet de volle verantwoordelijkheid kunnen dragen voor tal van zaken, die deze direkt raken.

Men vertrouwt de particuliere ondernemingen kennelijk toch niet helemaal. Dit blijkt ook uit dat gedeelte van het rapport (blz. 92), waarin gesteld wordt, dat de Overheid aan de burgers een minimum materiële bestaan moet garanderen. Het garanderen van deze minimale materiële bestaansvoorwaarden behoort volgens ons echter niet tot de Overheidstaak; het past ook niet zonder meer in een christelijke maatschappij-opvatting, tenzij men ons wil laten geloven, dat de verzorgings- of welvaartsstaat een typisch christelijke samenleving voorstelt. De vraag is hier waarom de burgers voor dat bestaansminimum niet zelf verantwoordelijk gesteld moeten en kunnen worden. Het C.D.A. zal hier het antwoord geven, dat

marktmechanisme van de markt. Het verwijt de markt kortzichtigheid. De markt zou geen rekening houden met de reikwijdte-effecten van op dat niveau genomen beslissingen. *Het is natuurlijk zeer de vraag of met een zekere collectivisering van het economisch leven via bedrijfstakorganen deze kortzichtigheid voorkomen kan worden.* De ervaring van deze tijd leert, dat juist door de opgetreden collectivisering van het economisch leven op grote schaal afweten van lasten op anderen mogelijk geworden is. Kortzichtigheid is er niet alleen op het micro-niveau. Naar onze mening heeft de Overheid zich pas dan met de inkomens te bemoeien, wanneer hier sprake is van kennelijk onrecht. Bijv. wanneer machtsvorming in het ruilverkeer optreedt; wanneer de markt niet of niet goed werkt, omdat aan de voorwaarden niet voldaan is voor een goede werking van de markt. De Overheid zal dan moeten zorgen, dat aan deze voorwaarden voldaan wordt. Zij zal voorts o.m. voor een goede infra-struktuur moeten zorgen, ondernemingen met structurele moeilijkheden moeten helpen en inzake de concurrentie tussen de ondernemingen regels moeten geven.

Ook in de vrije markteconomie is er voor de Overheid genoeg te doen, want een gezonde economie ontstaat niet vanzelf. Collectivering zal leiden tot verstarring van het economisch leven en de consument wordt daarvan uiteindelijk de dupe.

Een volgens bezwaar van het rapport is, dat het de verantwoordelijkheid het struktuurbeginsel voor de inrichting van de samenleving noemt (blz. 22). De verantwoordelijkheid is volgens ons één van de struktuurbeginselen voor deze inrichting; vrijheid en gelijkheid (of gerechtigheid) kan men nl. evenzeer struktuurbeginselen voor de inrichting van de samenleving noemen; vrijheid en gelijkheid (of gerechtigheid) zitten nl. ook in mens en schepping besloten. Het christelijk getuigenis vervaagt wel in sterke mate wanneer men vervolgens de verantwoordelijkheid gaat oriënteren op rentmeesterschap en solidariteit en aan deze termen geen goede bijbelse inhoud geeft. Het rentmeesterschap normeert het rapport aan de beheersopdracht van God aan de mens. Men verwijst daarvoor naar Genesis 2 : 15 (blz. 22), d.w.z. naar de tijd vóór de zondeval. Wil men de term rentmeesterschap echter goed bijbels funderen, dan dient deze genormeerd te worden aan de liefde tot God en de naaste. Daarom treft men in de Bijbel zeer veel aanwijzingen gegeven. Hier wrekt zich

volgens ons, dat het rapport met geen woord rept over de zondeval en over het Koninkrijk Gods. Dit Koninkrijk had centraal moeten staan bij het gebruik van de termen rentmeesterschap en solidariteit. Daarop had men deze termen moeten betrekken. Nu heeft men ze daarvan losgekoppeld, hetgeen de termen een gesaeculariseerde, „inhoudsloze” inhoud geeft. *Natuurlijk dienen wij de schepping te bewaren en te beheren, maar deze opdracht wordt in de Bijbel nimmer losgekoppeld van de komst van Gods Koninkrijk in deze wereld.* Hoofregel in het Koninkrijk Gods is God liefhebben boven alles en de naaste als onszelf. Verantwoordelijkheid wordt in het rapport helaas ook niet in verband gebracht met aansprakelijkheid. Dit wrekt zich wanneer men over de medezeggenschap in de onderneming schrijft. Medezeggenschap dient met aansprakelijkheid te worden verbonden; daarom zijn bepaalde vormen van medezeggenschap ook onaanvaardbaar. Maar daarover vindt U niets in het rapport. Van de term solidariteit geldt hetzelfde als wat wij schreven van de term rentmeesterschap. Solidariteit zegt volgens het rapport iets van het gericht zijn op elkaar. De mens vindt zijn bestemming en vervulling in het gericht zijn op de ander (blz. 23). Ook hier had centraal moeten staan het Koninkrijk Gods, hetgeen betekent, dat wij God moeten liefhebben boven alles en de naaste als onszelf. Daaruit volgt, dat wij lasten op ons nemen voor de naaste, de ander. Het rapport heeft hier het gebod de naaste lief te hebben als onszelf losgekoppeld van het eerste en grote gebod God lief te hebben boven alles. En dat kan in een werkelijk christelijk getuigenis niet. Ook de term solidariteit heeft in het rapport dus een gesaeculariseerde inhoud gekregen. De mens kan volgens de Bijbel de naaste, de ander niet liefhebben zonder niet eerst God lief te hebben. Wij vinden het een kwalijke zaak, dat men in het rapport doet alsof men dat niet weet. Wij zijn het met het rapport eens dat de inhoud van de termen rentmeesterschap en solidariteit verstrekende gevolgen heeft voor de visie op eigendom, arbeidsverhoudingen, gezagsverhoudingen, de aanwending van macht en de organisatie van het economisch leven. De term rentmeesterschap wordt in de Bijbel echter ook altijd heel concreet en heel individueel verbonden met hetgeen ieder mens van God ontvangen heeft: zijn bezittingen, zijn gaven en zijn talenten. Ook collectieve solidariteit bestaat niet. Afgedwongen solidariteit staat

EX-LIBRIS

T. Hoekstra — Zwolle

Literatuur of lectuur?

Waarom heet het ene boek literatuur en het andere lectuur? Die vraag wordt nogal eens gesteld, ook door lezers van Opbouw.

Als ik naga wat er zo al over dit onderwerp is geschreven, kom ik tot de conclusie: het is een zaak van verschil in kwaliteit. *Mijns inziens* is er geen principieel, maar een gradueel verschil. Op een bepaald moment interesseert mij het hele probleem trouwens niet meer: ik lees een boek en heb over dát boek te oordelen. Dan vraag ik niet: is dit nu wel literatuur? Ik zoek naar de kwaliteiten van het boek en ik signaleer eventueel ook de tekorten. Blijkt het werk beneden de maat te zijn, dan constateer ik dat, en misschien voeg ik er dan aan toe: dit is hoogstens nog lectuur, maar beslist geen literatuur. Dat heb ik b.v. gezegd van het verhaal Ouderlingenbezoek door Maarten 't Hart. Dat er met die twee begrippen ook moeilijk te werken valt, blijkt wel uit het feit dat er zo'n groot „niemandsland” is, een tussengebied waarvan niet te zeggen is tot welke groep het eigenlijk hoort. Wat moet ik zeggen van Anne de Vries? Is zijn werk minder dan dat van Anton Coolen?

Het verschil tussen een meesterwerk en een prul is gemakkelijk aan te wijzen, maar wat moet ik met de vele romans die niet tot de top gerekend kunnen worden? Onze zondagse organisten leveren in het algemeen geen spel dat kan wedijveren met wat iemand als Piet van Egmond presteert. Maar daarom kunnen we er nog wel waardering voor hebben! Met schilderen gaat het net zo. En is dáár de grens tussen kunst en kitsch haarfijn aan te geven?

Het is mijns inziens weinig zinvol veel te werken met begrippen lectuur en literatuur: de grens is niet duidelijk te trekken. Hierboven heb ik wel zo losweg gezegd: blijft het werk beneden de maat, dan constateer ik dat, maar wát die maat is, wordt zelden duidelijk gemaakt. Een volgende keer hoop ik enkele soorten argumenten te noemen die bij de beoordeling van literatuur en/of lectuur worden gehanteerd. Nú heb ik er behoefte aan eerst enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van wat lezers mij hebben geschreven of gezegd.

Allereerst: het is een tijdlang gewoonte geweest wat elitair-neerbuigend te spreken over „lectuur” waartoe dan zowat alle streekromans werden gerekend. Maar daar zijn heel wat goede boeken bij waar veel mensen genoeg aan hebben beleefd! En we hoeven toch ook niet altijd zo moeilijk te doen? Ook de „geleerde” wil zich wel eens ontspannen met het werk van een goede verteller; mag dan iemand die wat minder aanleg heeft voor scherp denkwerk, misschien plezier beleven aan boeken die voor hem of haar begrijpelijk zijn?

In de tweede plaats: sommigen merken bescheiden op dat zij „maar” lagere school hebben gehad en „dus” niet goed over een boek kunnen oordelen. Het zijn vooral oudere lezers die dat zeggen. Ook dat misverstand moet de wereld uit! Smaak en inzicht kunnen ontwikkeld worden. Wie zich daarvoor inspant, zal dat merken. Dat betekent dan natuurlijk wel dat men niet steeds de „gemakkelijke” boeken

als die van Kortooms kan blijven lezen, maar dat betekent evenmin dat men direct moet overstappen naar Brecht of Camus, en zeker niet dat men steeds moet proberen op het hoogste niveau te lezen. Tenslotte leest men ook nog eens voor zijn plezier! Ik voelde mij verplicht deze categorie van lezers een hart onder de riem te steken.

Laat ik deze keer besluiten met een voorbeeld van een m.i. mislukt gedicht. De grondgedachte is wel goed, maar de vorm van het gedicht, met name de beeldspraak, is zo gezocht dat wij nauwelijks wat meer bij die grondgedachte bepaald worden.

Ja, de mens is slecht, maar moet je dat nou zo zeggen? De lezer kan het gedicht zelf gemakkelijk aanvullen met uitdrukkingen waarin lichaamsdelen genoemd worden. Misschien iets voor een gezelschapsspelletje?

Lachspiegel

*Klein mens,
sta je voor een lachspiegel?
Dat mag ook best:
je hebt te lange tenen,
je werkt met je ellebogen,
je kijkt niet verder
dan je neus lang is.
Neem je geen blad voor de mond?
Ik zou ook geen blad weten,
dat groot genoeg is voor je mond.
Je buik is je god,
maar je gezicht is uitgestreken.
Klein mens,
als je voor de spiegel staat,
lach je dan ook?
Wie niet kan lachen
is mismaakt.
En zo ben jij toch niet geboren?*

(Thijs Weerstra,
Uit: Een zingende pechvogel)

gelijk met dwang, indien althans niet alle leden van de groep het met het genomen besluit eens zijn om „solidair” te zijn. Collectieve solidariteit heeft ook iets totalitairs in zich. Het is voorts de vraag of de termen rentmeesterschap en solidariteit opgevat in de gesaeculariseerde, collectieve betekenis van het rapport, normen opleveren voor het concrete handelen van de mensen en van de Overheid. Het is vervolgens de vraag of van de Overheid solidair optreden kan en moet worden verwacht. De Overheid heeft alleen tot taak voor de publieke rechtsbedeling te zorgen, ook wat betreft het economisch leven. Vanuit dit ambt van de Overheid dient volgens ons de Overheidstaak te worden benaderd.

5. Het eigen standpunt

Organisaties kunnen tal van reikwijdte-aspecten beter behartigen dan de mensen individueel, aldus het rapport op blz. 37. Zij kunnen echter niet voor de volle honderd procent in de plaats treden van de persoonlijke verantwoordelijkheid van mensen voor de beslissingen die in hun directe leef- en werkomgeving genomen moeten worden, aldus ook het rapport op blz. 37.

Eén van de kenmerken van de Reformatie in de zestiende eeuw in Europa is de benadrukking van de *individuele* vrijheid en de *individuele* verantwoordelijkheid van de mens in de verhouding God en mens. De mens is gezet in de vrijheid en gesteld tot verantwoordelijkheid. Vrijheid en verantwoordelijkheid zijn niet van elkaar los te zien. Verantwoordelijkheid houdt o.m. in, dat degene, die men verantwoordelijk stelt, vrijheid van handelen heeft. Het houdt ook in, dat men degene, die men verantwoordelijk stelt, ook aansprakelijk stelt voor zijn of haar woorden en/of daden. Het is naar onze mening in strijd met het karakter van genoemde Reformatie de individuele mens zijn verantwoordelijkheid voor een belangrijk deel af te nemen en die te leggen bij organisaties op het terrein van het sociaal-economisch leven. In de vrije markteconomie vallen vrijheid, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor de volle honderd procent samen. In de vrije markteconomie kan niemand lasten op anderen afwentelen. Een ieder is in deze economie voor de volle honderd procent verantwoordelijk en aansprakelijk voor zijn daden en ondervindt daar ook de gevolgen van. Uit bijbels oogpunt verdient deze economie naar onze mening dan ook de voorkeur boven een economische orde, waarin op andere centrale vragen bijv. op gelijkheid, de nadruk wordt gelegd.

De vrije markteconomie werkt ook het meest doelmatig, omdat de markt beter dan welk ander systeem voor gedecentraliseerde kennis- en informatieoverdracht zorgt in het economisch leven. Het zorgt er ook voor, dat noodzakelijke aanpassingsprocessen in de economie niet geblokkeerd worden. In het C.D.A.-rapport wordt, naar vermeld, de ordende functie van de markt onderschat. In het prijs- en marktmechanisme, in vraag en aanbod op de markt komt naar voren wat vrije en verantwoordelijke mensen werkelijk willen. Voor hetgeen zij willen, betalen ze ook zelf de lasten, de kosten.

Ook wij zien wel taken liggen voor het mezo-niveau, maar willen deze bescheiden houden. Organisaties in het economisch leven ontaarden doorgaans vrij spoedig in pressiegroepen in de samenleving, die de Overheid dan weer onder druk zetten. Zij leiden doorgaans tot collectivering van het economisch leven met alle gevolgen van dien. Het gevaar is niet denkbeeldig, aldus ook Minister Albada in A.R.-Staatkunde van september 1979 (blz. 334), dat de overlegeconomie toch weer uitmondt in een gecentraliseerde economie. Bedrijfstakorganen kunnen volgens ons tot deze gecentraliseerde economie bijdragen. In de ondernemingen dient men volgens ons de inkomens vast te stellen. Daarop dient men niet op verschillende manieren weer afbreuk te doen, zoals het C.D.A. dat in het rapport wel doet.

De Overheid heeft ook in de vrije markteconomie een omvangrijke taak. Juist de Overheid, omdat in deze economie niet de organisaties voor een belangrijk deel in het economisch leven de verantwoordelijkheid dragen. De Overheid wordt door ons gezien als de enige hoedster van het algemeen belang, indien en voorzover daarvan sprake is. Organisaties in het economisch leven kunnen die taak van de Overheid niet, ook niet voor een deel, overnemen. De vrije markteconomie vergroot niet alleen de vrijheid, de verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid van de mensen, het kan ook het gekrookte riet verbreken en de rokende vlaswiek uitblussen. De Overheid dient erop toe te zien dat het vrije ruilverkeer eerlijk verloopt, opdat de zwakke in de samenleving niet door de sterke wordt vertreden. Een gezonde economie ontstaat immers niet vanzelf.

Wij gaven reeds de taken van de Overheid aan. De vrije markteconomie past het meest bij mondige, verantwoordelijke mensen. Zij is daarom ook het meest bevorderend voor het Koninkrijk Gods. Men kan in die economie daarvoor het beste werken, omdat de mensen daarin werkelijk vrije burgers zijn met een werkelijk eigen verantwoordelijkheid. Hoe de mensen die verantwoordelijkheid beleven, hangt af van hun levens- en wereldbeschouwing. In een democratie dient men de mensen binnen zekere grenzen te laten leven naar de doeleinden, die zij zich zelf gesteld hebben, naar hun eigen levens- en wereldbeschouwing.

Haarlem, oktober 1979

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (33)

Bij Hervormden en Gereformeerden van allerlei kleur leefde en leeft de gedachte, dat de Heilige Geest in ons leven werkt, zónder ons. Uit de vaderlandse geschiedenis herinner ik mij vaag, dat er eens over het lot van ons land beslist werd „over u, met u en zonder u”. Zo dacht en denkt men nog in vele kerkelijke kringen over het werk van de Heilige Geest. Met het gevolg, dat menige predikant met sommige teksten eenvoudig geen raad weet. Alsof het gisteren gebeurd is herinner ik mij eens een preek gehoord te hebben over Efeze 5 : 18 en 19: „Bedrinkt u niet aan wijn, waarin bandeloosheid is, maar wordt vervuld met de Geest; en spreekt onder elkander in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen en zingt en jubelt de Here van harte.” Het zal Pinkstermaandag van het jaar 1946 geweest zijn. Ik was „vrij” en hoorde de preek van een collega aan. Niet met bewondering, maar wel met verwondering. En daarvoor was reden naar mijn overtuiging. Van toen en nu.

Maar laat ik vertellen hoe m'n vriend en collega deze tekst behandelde. Het begin daarvan bepreekte hij met geestdrift. Hij was namelijk vurig geheelonthouder. Vol vuur en vaart waarschuwde hij voor de drankduivel. En schilderde allerlei liederlijkheid als gevolg van alcoholmisbruik. Ik was en ben praktisch wel geheelonthouder. Maar lid van een vereniging was ik niet. Doch ik was het hartelijk met de spreker eens, dat misbruik van alcohol verschikkelijke gevolgen heeft. Hij strekte zijn waarschuwing ook uit tot het zich een roes drinken aan de gekkigheden en zotternijen van de wereld. Dat staat wel niet in de tekst, maar was toch wel op z'n plaats. We mogen niet vol zijn van de geneugten van de wereld. Om met psalm 1 te spreken: „Welzalig de man, die niet wandelt in de raad der goddelozen, die niet staat op het pad der zondaars noch zit in de kring der spotters”. Het begin was goed naar mijn smaak.

Ook het slot van de preek was machtig en krachtig. Zingt elkander toe in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen; zingt en juicht in uw hart voor de Heer. De spreker was een liefhebber van zang en muziek. Hij prentte het ons in: Looft de Here met snarenspeel en orgel. Met muziek en zang. Met psalmen en gezangen. Hij was een voorstander óók van gezangen in de eredienst. Maar in zijn gezin en vele andere werd nog gezongen, meestal bij een harmonium. Een goede gewoonte naar hij verkondigde. Ook dat was ik hartelijk met hem eens. Het slot had ook mijn volle instemming. En dat heb ik hem na de preek ook gezegd.

Maar met de hoofdzaak, de kern van de tekst, wist hij geen raad. Daar staat: wordt vervuld met de Geest, wordt vol van de Geest. Waarmee zonder twijfel de Heilige Geest bedoeld is. We mogen ook wel vertalen: laat u vervullen met of door de Geest. Maar in die dagen luidde de tekst: wordt vol van de Geest. Daar wist m'n collega geen raad mee. Hij was namelijk een volbloed Kuyperiaan. Zoals heel veel dominees in de gereformeerde kerken van toen. Hij was overtuigd, dat de wedergeboorte een werk van God was. Waarbij de HERE onmiddellijk, d.w.z. zonder middel werkte.

De wedergeboorte was een werk Gods, dat gebeurde door een scheppend machtwoord van de HERE. Het was zoiets als de inplanting van een levenskiem, waaruit geloof en bekering als vanzelf opbloeien. De gelovigen mochten en moesten uitgaan van de veronderstelling, dat hun kinderen reeds wedergeboren waren in hun prille jonkheid. God goot om zo te zeggen een goddelijk iets of een vonk van leven in de kindertjes. Daar konf een mens niets af- of toedoen. Een mens was wedergeboren of hij was het niet. Naar Gods vrijmachtig welbehagen. Het was een daad of werk „in ons zonder ons”.

Omdat m'n collega het met deze opvatting hartelijk eens was moest hij deze tekst ook wel in overeenstemming met deze overtuiging verklaren. Hij deed dit zo: Laat zien, dat gij wedergeboren zijt. Toont, dat gij door de H. Geest zijt vernieuwd. Dat gij van die Geest vol zijt. Onder die preek dacht ik: maar als iemand nu niet wedergeboren is of meent niet vernieuwd te zijn, wat moet die dan met deze tekst? Als hij het niet is kan hij het toch ook niet tonen. Maar ik dacht ook iets anders: beste collega, dat staat er niet! Waarom laat je niet staan wat er staat. Dat toch is een goede regel bij de verklaring van de Schrift: lees wat er staat, laat staan wat ge leest, en laat u daardoor gezegen.

Als ik me wel herinner gingen we naar de pastorie en dronken een kop

koffie. Het zal nog wel surrogaat zijn geweest. Ik overviel hem niet direkt met m'n kritische vraag. Toen ik hem naar bus of auto bracht heb ik hem gezegd, dat ik begin en slot van z'n preek heel goed vond. Dat ik met volle instemming en genoegzaam daarnaar had geluisterd. Maar ik vroeg hem ook: Waarom durfde je niet met de tekst de gemeente vermanen: wordt vol van de Geest. Laat je vervullen van of met de Geest. Zorgt er voor, dat ge niet vol zijt van de wijnroes, maar van de „roes” van de Geest. Dát staat er toch.

Hij was direkt met z'n antwoord klaar. Hij zei: maar daar kun je de gemeente toch niet toe opwekken? Daar kunnen wij toch niet voor zorgen? We zijn toch wedergeboren of we zijn het niet. Paulus moet dus bedoeld hebben: Laat zien dat gij de Heilige Geest hebt en wedergeboren zijt?

Ik was ook direkt met mijn weerwoord klaar: Laat maar rustig staan wat er geschreven staat. We moeten niet luisteren naar dr Kuiper, maar naar de vertroosting of vermaning van het Woord van de Here. En als een apostel van de Here Jezus aan gelovigen schrijft: „Wordt vol van de Heilige Geest”, dan bedoelt hij niets anders dan wat hij zegt. We moeten maar oppassen, dat we ons geen roes drinken van wijn. Maar we zullen zorgen vol te worden van de Heilige Geest. M'n vriend hield vol: maar dat kán hij niet bedoelen.

Vermoedelijk hebben we daarover later nog doorgepraat. Ik heb hem er op gewezen, dat in de Schrift heel wat vermaning staat in de vorm van: „wordt” dit of dat. De voorbeelden liggen voor het grijpen. In Rom. 12 : 2 lezen we: „Wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene”. Daar staat dus: wordt hervormd of veranderd.

Luther vertaalde zo: „veranderd u door de vernieuwing van uw gemoed”. Nog weer anders kan ook: „hervormt u door vernieuwing van inzicht”. Dat „veranderd worden” gaat niet vanzelf. We moeten ons laten veranderen, onszelf veranderen. In Hand. 2 : 40 vermaant Petrus z'n hoorders: „wordt behouden van dit verkeerd geslacht”. Met recht vertaalde Luther: „Laat u redden”. Een andere vertaling luidt: „Redt u toch uit dit bedorven geslacht”. We worden niet automatisch gered, ons behoud gaat niet buiten ons om. Petrus deed een beroep op zijn hoorders om zich te bekeren. En zo staat het ook in de bekende tekst: „Werkt uw eigen redding met heilige zorgvuldigheid, want het is God die in u werkt het willen en het werken tot roem van Zijn welbehagen”.

Nog één voorbeeld wil ik geven. Wij lezen in II Kor. 5 : 20 „laat u met God verzoenen”. We zouden ook wel kunnen vertalen: „wordt met God verzoend”. Zelfs durf ik ook wel deze verklaring aan: Verzoent u met God. Zoals een vertaling werkelijk luidt. Het zijn vermaningen, die ons opwekken tot zelfwerkzaamheid als er staat: wordt dit of dat. Zo lezen we: Wordt krachtig in de Here. Wordt geheiligd. Wordt sterk in de genade. Wordt heilig. Wordt vernieuwd. God werkt dat alles. Maar wij worden opgewekt God in ons leven te laten werken.

Als ik me wel herinner heb ik ook tegen m'n vriend gezegd: Als jij tegen een jongen zegt: „wanneer jij niet anders wordt dan groei je op voor galg en rad”, dan bedoel je toch: Zorg er maar voor, dat je niet voor galg en rad opgroeit! Als die jongen zou zeggen: „maar daar kan ik niets aan doen, zo ben ik nu eenmaal, dan zou jij zeggen: Dat dankt je de koekoek. Dat is een mooi smoesje, maar je kunt er wel wat aan doen. Als je maar wilt!

Zo staat het ook met het vol worden van de Heilige Geest.

Ik heb m'n collega niet kunnen overtuigen. Zo gaat dat als iemand vast zit in een menselijk gedachtensysteem. Als iemand daarin „gepakt en gemazeld is”, dan is het een wonder, als hij daarin niet blijft vastzitten. Vermoedelijk heeft m'n vriend en broeder niet naar zijn theorie geleefd. Hij was een oprecht christen. Die z'n best deed om naar het Evangelie te leven. Maar z'n theorie en z'n preek deugde niet.

Nu komt allicht de vraag op, op welke manier we dan vervuld worden van de Geest. Wat moeten we daarvoor dan doen? Allereerst zou ik zeggen: door niet vol te worden of te zijn van de wijnroes. Door niet vol te zijn van allerlei wereldse zaken. Door af te leggen de oude natuur of de oude mens. Zo spreekt de Schrift. En door aan te doen de nieuwe mens, die in Christus is herschape van goede werken te doen. Het was een bekend gezegde en mogelijk is het dat nog wel: „Waar het één zit kan het ander niet zitten”. En nu herinner ik mij een les, die mij aanschouwelijk werd voorgesteld door een meester op de lagere school. Hij was een voorstander van aanschouwelijk onderwijs. En bracht dat ook in praktijk. Om nooit te vergeten. Mogelijk heb ik het verhaal wel eens gedaan. Maar het is wel een herhaling waard.

Bedoelde meester stuurde een jongen naar het huis van de bovenmeester, waar hij een emmertje water moest vragen. Ondertussen zette de onderwijzer een groot leeg glas of karaf op de lessenaar. De jongen kwam met water terug. Toen werd hem gezegd: Giet het glas vol! Toen dit gebeurd was wou de jongen natuurlijk ophouden. Maar de meester zei: door-gieten! Door-gieten? Ja zeker. Met opgetrokken schouders deed de jongen dit. Met gevolg dat het glas natuurlijk niet voller werd, maar dat het water over de lessenaar en vloer stroomde.

Toen kwam de toepassing: Jullie ziet, dat bij een vol glas niets meer bij kan. Zó is het nu ook in jullie leven. Als jullie vol zit met allerlei gekkigheden, dan kan er niets anders bij in. Zorgt dus, dat jullie hoofden en harten vol zijn van goede zaken. Van wat de HERE jullie belooft en van de bevelen, die Hij geeft. Dan ben je daar zo vol van en hebben jullie het daar zo druk mee, dat er geen slechte dingen in kunnen. Want waar het één zit kan het andere niet zitten! Een wijs woord. Waaraan ik mij niet altijd heb gehouden, helaas. Maar doorgaans heb ik het toch wel geprobeerd.

Het is een goede zaak, dat we nuchter blijven van wereldse dwaasheden. En dat we bidden om de genade van de Heilige Geest. En dat we ons door die Geest laten leiden. Hij wil het graag doen. Hij heeft er plezier in ons te leiden door middel van het Evangelie. Want dat is het middel, waardoor Hij ons wil regeren. Als wij ons maar laten regeren. Het zal aan de Geest niet liggen. Hij wil dat wij ons leven leeghouden van de gekkerijen en zotternijen van de wereld. En vol worden van de Geest, zodat wij het goede willen en het heilige en rechtvaardige en het volkomene.

Dan zullen we ook bezig zijn met de HERE te loven door lied en spel. Luther moet eens gezegd hebben, dat boze mensen niet zingen. Dat ze niet zingen, zou ik niet willen zeggen. Maar ze heffen in elk geval geen psalmen en gezangen en Geestelijke liederen aan. Als het goed met ons is doen wij dat. Niet alleen waar het volk vergaderd is. Maar ook in onze huizen. Als onze stem nog mee kan. En anders zingen we met ons hart.

Tegenwoordig worden vooral onze jonge mensen bedreigd door allerlei onzinnigheden. Of tenminste door vertoningen, die de moeite van het kijken niet waard zijn. De t.v. is een prachtige uitvinding. We hoeven daar vanzelf geen gebruik van te maken. Maar het mag zeker wel. Alleen moeten we wel zorgen dat wij of onze kinderen door allerlei voorstellingen niet zó in beslag genomen worden, dat voor het Evangelie en al wat God bevolen heeft weinig of geen plaats overblijft. Laat onder de macht van geen ding u brengen, staat ergens. Van géén ding: niet van een hobby, niet van een spel, niet van de t.v. We mogen van niets „gek” zijn. Laten we maar vol zijn van de „roes” van de Heilige Geest. Dan willen en kunnen allerlei slechtheden en dwaasheden er niet in. Van sommige discipelen staat geschreven: Zij waren vol van geloof en van de Heilige Geest. Gezegende mensen. En dat is nog zo.

Een verhaal en nog wat

Toen ik dit artikeltje ging schrijven dacht ik opeens aan een gesprek met een vriend van mij, een predikant uit de Verenigde Staten. We kregen het natuurlijk ook over zijn kinderen. Hij vertelde mij dat twee ervan een „college” bezochten.

Een college is een onderwijsinstelling die ongeveer gelijk staat met de hoogste klassen van een gymnasium, de eerste studiejaren van een universiteit. Die twee kinderen waren leerling van een college dat enkele honderden kilometers van de woonplaats van deze predikant gevestigd is. Hij had de kinderen naar dat college gestuurd omdat hij wilde dat ze positief christelijk onderwijs zouden ontvangen.

Met verbazing luisterde ik naar dat verhaal. Bizondere christelijke scholen ontvangen in Amerika namelijk geen subsidie. Ze moeten „leven” van giften en het — zeer hoge — „schoolgeld”. Het verblijf van de kinderen, ze woonden in het internaat van de school, kostte de ouders enkele duizenden dollars. Aan dat alles dacht ik en ik vroeg verwonderd: „Hoe kan je dat betalen? Het traktement van de

predikant was maar sober. Het antwoord dat ik kreeg was ontroerend. Alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, zei hij: Wel, toen de kinderen naar die school gingen is mijn vrouw gaan werken! En zij verdient daarmee net genoeg om de studiekosten van de kinderen te betalen.

Ik heb over dit verhaal dikwijls nagedacht. Welk een zorg voor de kinderen, waardering van voor christelijk onderwijs en als vanzelfsprekende offerbereidheid bleek daaruit!

Wat zou het heerlijk zijn als in velen iets van dit alles openbaar werd in hulp voor de Reformatorische Bijbelschool. Die wordt ook niet gesubsidieerd, is de enige school van dit soort in ons land. En — alle ander onderwijs wordt voor honderd procent door de overheid betaald!

Mag ik nog eens aandringen op het afzonderen van een gift voor de Zeister Bijbelschool?

Het gironummer van de School is: 3091180 Zeist.

C. Veenhof

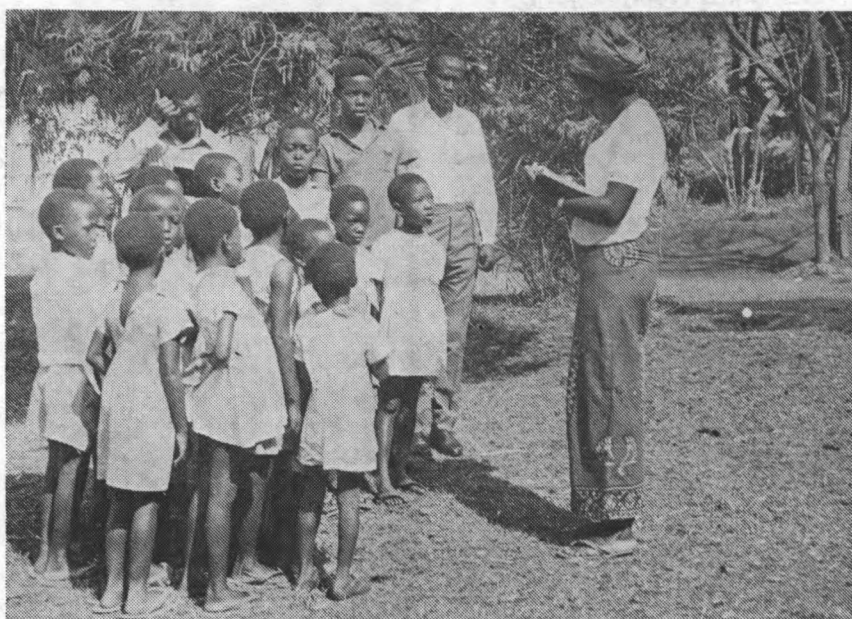
stichting redt een kind

De hulp van bijna de hele westerse wereld is op het ogenblik gericht op de bootvluchtelingen uit Vietnam en op de vluchtelingen in Cambodja en dat is goed en heel nodig. Toch moeten we oppassen, dat niet anderen, die ook in grote nood verkeren, worden vergeten. Wij denken dan in het bijzonder aan de mensen in Oeganda. Dit land is door veel ellende heengegaan en is na de val van Amin in een erbarmelijke toestand achtergebleven. We horen daar niet zo veel over, maar het aantal kinderen dat daar hulp nodig heeft wordt op een miljoen geschat. Ons gaan deze kinderen zeer ter harte, omdat er nog banden van vroeger met dit land zijn. Sommigen van u zullen zich herinneren, dat wij daar in de jaren 1971-1974 een kindertehuis onze financiële steun hebben gegeven. De heer Kefa Sempangi had de leiding over dit tehuis en hij heeft toen ook in Nederland over dit kinderwerk verteld. Hij doet dit ook in een boek, dat kortgeleden is uitgekomen en dat als titel heeft „A Distant Grief” (Een Ver Verdriet). Hij vertelt hierin over zijn ervaringen in Oeganda tijdens de regering van generaal Amin, hoe het kindertehuis daar werd opgericht, hoe kinderen die het slachtoffer waren van dit regime daar werden opgenomen, hoe wreed de christenen daar werden vervolgd, over zijn vlucht uit dat land vertelt hij en bovenal over de wondere wijze waarop God uit gevaarlijke situaties redt. Het hele boek is doortrokken van de gedachte dat God nabij is ook in tijden van grote nood. Maar ook hoe de een gered wordt en de ander op wrede manier wordt vermoord. Een hoofdstuk uit dit boek willen wij hier graag (verkort) overnemen:

„Op 4 augustus 1972 stond generaal Amin voor zijn soldaten, die gestationeerd waren aan Oeganda's oostgrens en hij kondigde aan dat die Aziaten het land moesten verlaten. Hij gaf als reden op, dat God tot hem in een droom had gesproken en hem had gezegd, dat hij onmiddellijk iets moest doen om „de economische oorlog te winnen”. Zij kregen 90 dagen de tijd om het land uit te gaan.

Twee dagen na dit ontstellende bericht ging ik samen met een ouderling de familie Martin Okelo opzoeken. Martin Okelo was een vooraanstaande Oegande en een voormalig lid van het Nationale Parlement. De zondag daarvoor hadden hij en zijn familie voor de eerste keer bij ons gekerkt. Na de dienst kwamen zij naar mij toe om kennis te maken en zij zeiden diep onder de indruk te zijn van de boodschap van het Evangelie. Zij nodigden mij uit om voor een verder gesprek bij hen thuis te komen. De familie Okelo woonde in een groot wit herenhuis en toen wij door de prachtige tuin naar de voordeur liepen, vroeg ik mij af, of ik wel netjes genoeg gekleed was en ik probeerde te bedenken hoe ik het beste met dit gesprek kon beginnen. De deur stond half open. We klopten en gingen naar binnen. We stonden in een rijk gemeubelde hall en zagen dat de deur naar de zitkamer enigszins open stond. We wachtten enige minuten, maar er kwam niemand om ons welkom te heten. Ook toen we nog eens riepen bleef het stil. Ik wendde mij tot mijn vriend, omdat ik dacht dat we naar het verkeerde huis waren gegaan en wilde hem zeggen dat we maar beter weg konden gaan. Maar op dat moment verscheen er een kleine jongen in de deuropening van de zitkamer. Hij stond doodstil met zijn armen in de lucht geheven. Zelfs in het halfdonker van de hall herkende ik het kind als Okelo's jongste zoon. Ik ging

naar hem toe, vreemd ontroerd door zijn spoorachtige verschijning. Hij begon te huilen en hij probeerde te spreken, maar zijn woorden gingen over in snikken. Voor ik bij hem kon komen viel hij volkomen stijf op de grond neer. Ik boog me over het kind heen om hem op te tillen en keek toen wat verder in de zitkamer. Een diepe schok ging er door heel mijn lichaam. De gordijnen waren open en de zon scheen op een tapijt dat bedekt was met bloed. Gebroken tanden en ogen die uit hun kassen waren gelicht lagen verspreid over de vloer. Zonder te denken nam ik Okelo in mijn armen en samen met mijn vriend rende ik bevend van schrik weg uit het huis. De korte afstand naar onze parkeerplaats leek kilometers ver weg te liggen en bij ieder geluid dacht ik gedood te zullen worden. De hele rit naar huis bleef de jongen onbeweeglijk zitten met zijn armen stijf boven zijn hoofd geheven. Thuis legde ik Okelo op een bank neer en ik staarde hulpeloos naar zijn verlamde lichaampje. Later hoorde ik dat hij de enige overlevende was uit dat gezin. Soldaten van Amin's leger waren 's avonds laat gekomen. Ze hadden zijn moeder verkracht en daarna gedood en alle andere leden van het gezin doorgemarteld. Okelo hadden ze op de een

„Kinderen uit het kindertehuis in Oeganda, zoals het voeger was”

of andere manier over het hoofd gezien. Toen de soldaten waren weggegaan was hij onder een bed gekropen en hij had daar een nacht en een dag gelegen. Nu, opnieuw, was zijn lichaampje verstijfd en zijn geest volkomen afgesloten voor enig menselijk contact. Ik probeerde hem te troosten, maar geen woorden of gebaren bereikten hem. In uiterste wanhoop nam ik mijn bijbel en begon hardop te lezen. Hoofdstuk na hoofdstuk, las ik, over de Christus die beloofde om over het graf heen voor Zijn kinderen te zorgen, over de Verlosser die zei, dat Zijn woorden leven en geest waren. Ik dacht niet dat Gods beloften zijn dove oren konden bereiken, maar ik wist niets anders te doen. Toen ik na uren lezen nog eens opkeek van mijn bijbel, zag ik dat Okelo zijn armen naar beneden had gebracht. Hij was niet stijf meer. Er waren tranen in zijn ogen, maar ze spraken van leven en hoop. Hij wendde zijn blik van mij af, ademde diep en sloot zijn ogen. Ik nam Okelo's hand in de mijne en ik bad en dankte de HERE voor Zijn zorg. Ik beleed mijn eigen

verbazing, want ik wist dat niettegenstaande mijn ongeloof het kind had gereageerd. Okelo was genezen. Later die avond bracht ik hem naar het kindertehuis en de volgende dag was hij aan het voetballen met de andere kinderen. Hij leerde zich aan te passen aan het leven daar.

Okelo was de eerste van vele kinderen die naar het Kijomanyi kindertehuis werden gebracht als gevolg van de brutale moorden van Amin's soldaten. In de maanden die volgden werden vele kinderen tot wezen gemaakt.”

Tot zover uit dit boek. Na de val van Amin is Oeganda achtergebleven als een uitgeplunderd land, te vergelijken met ons land na de Duitse bezetting. Er is niets meer.

De heer Sempangi is weer terug in Oeganda en hij heeft verschillende kinderen uit het kindertehuis teruggevonden, ook Okelo. Dertig kinderen zijn nu weer opgenomen, een klein aantal in vergelijking met de grote massa die hulp nodig heeft. Maar voor deze dertig kinderen hebben wij toch uw hulp nodig en ook voor het huis waarin deze kinderen zijn ondergebracht. Dit moet gerepareerd worden.

Ook in India en Kenia wachten er nog kinderen op een financiële adoptie (voor f 55,— per maand).

Wij willen besluiten met een ander citaat uit het boek van de heer Sempangi, omdat dit op de hele situatie van nu van toepassing is, in Oeganda, in India, in Kenia en op zo veel plaatsen op onze aarde, waar kinderen zijn die hulp nodig hebben: „Oh HERE, waarom kan ik er maar één meenemen als er tien

kerknieuws

Kerknieuws — Enige tijd geleden vroeg de redactie van „Opbouw” me om de rubriek „Kerknieuws” „wat verder uit te bouwen”. Zoals u, mogelijk, gezien hebt, heb ik dat ook al proberen te doen. Naast berichten van beroepingswerk, adreswijzigingen etc. probeer ik stukjes te vinden die een beeld geven van wat er in de verschillende gemeenten gebeurt. Evangelisatiewerk, een kerkdag, een bazar, een bepaald initiatief etc. Niet alles hoeft per se te worden gepubliceerd. Toch geeft het vaak een beeld van een bepaalde ontwikkeling. Het is mijn hoop dat u zulke stukjes, die ik meestal uit de diverse kerkbladen overneem, de moeite van het lezen waard vindt.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-
stede.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Het boek „A Distant Grief”, geschreven door F. Kefa Sempangi, waaruit wij met toestemming van de schrijver citeerden, is uitgegeven door: Regal Books Division, Gospel Light Publications, Glendale, California, 91209, U.S.A.

Secretariaat: Dr. Guépinlaan 23, 4032 NH Ommeren (Gld.), tel. 03443-2079, of bij geen gehoor: 03449-1659. Postgiro: 1599333 t.n.v. Stichting Redt Een Kind te Zwolle. Bank: Raiffeisenbank te Zwolle, rek.nr. 37.73.32.860. Kledingadres: Hortensiastraat 79, Zwolle. Dia-avonden over ons werk kunt u aanvragen bij ons secretariaat.

Daarnaast heb ik de bedoeling vrij geregeld iemand wat vragen te stellen over een of andere zaak. Zomaar een paar vragen, die samen een kort interview vormen. Toen Ds Visser met emeritaat ging, heb ik hem kort geïnterviewed; zoiets hoop ik vanaf heden geregeld te doen.

In de derde plaats hoop ik geregeld eens aandacht te vragen voor Christelijke tijdschriften en/of organisaties. Met name in onze kring minder bekende bladen en groepen, hoop ik zo — kort — te kunnen noemen.

Wat er aan andere belangwekkende dingen te melden valt zal ook wel op de achterpagina van Opbouw kunnen komen. Bij dit alles blijft echter het accent op het „Kerknieuws” liggen. Ziet u de rest als aanvullingen, niet als elementen die de plaats van berichten uit eigen kring gaan overnemen...

Bij dezen het verzoek aan lezers om eventueel nuttige en interessante informatie te blijven opsturen naar Zeist. Het adres staat in de „kolom”.

P. J. van Kampen

ADRESSEN

Maastricht — Scribaat Ned. Geref. Kerk te Maastricht: Ds H. Amelink, Huntstraat 34, 6135 CP Sittard.

Haaksbergen — Scriba: G. Huygen, Ververstraat 10, 7481 KP Haaksbergen, tel. 05427-1109.

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!**

in MILITAIRE DIENST?
bij de KOOPVAARDIJ?
bij de V.N. in Libanon?
bij de NATO in West Duitsland, België of Denemarken?
op de ANTILLEN?
„IN DE OLIE” in het Midden Oosten?

COGMA LEGT CONTACTEN VOOR U

Er verblijven tientallen gezinnen en alleenstaanden van onze kerken overal ter wereld. Waarschijnlijk ook niet veraf van u of uw familieleden.

- * verstrekt u adressen van „medeverstrooiden”;
- * zendt u lectuur.
- * verstrekt u cassettebanden met preken.
- * bezoekt u waar mogelijk; in ieder geval in West Duitsland.

WAAR BENT U... WAAR IS UW FAMILIE... LAAT DIT AAN
COGMA WETEN. NEEM CONTACT OP MET ONS.....

COGMA UW VRIEND IN DE VREEMDE!

VERSCHEENEN:

SPREUKEN

door Ds. F. van Deursen

in fraaie stempelband met goudtitel
432 bladzijden - Prijs f 49,—

In de reeks „De Voorzeide Leer” zijn nu over de H. Schrift de volgende delen uitgekomen:

Ds. C. Vonk	bladz.	Prijs
Inleiding - Genesis - Exodus	528	in herdr.
Levitikus	768	f 31,—
Numeri - Deuteronomium	880	f 36,50
Jozua	360	f 35,—
Richteren 2e druk	352	f 37,—
I en II Samuel	400	f 38,50
I en II Koningen	440	f 44,—
Ds. F. van Deursen:		
Psalmen I 2e druk	416	f 38,50
Psalmen II 2e druk	424	f 38,50
Spreuken	432	f 49,—

„Graag beveel ik nog eens heel de serie aan”, Prof. Dr. B. J. Oosterhoff in De Wekker.

„Hartelijk aanbevolen”, Ds. W. van G(orsel) in Gereformeerd Weekblad.

„...echt reformatorisch werk”, Ds. P. K. Keizer in Tot Vrijheid Geroepen.

Degenen, die alle over de H. Schrift verschenen delen willen aanschaffen kunnen ze direct ontvangen desgewenst tegen betaling van f 25,— per maand.

Volledig prospectus op aanvraag.

Liebeek & Hooijmeijer b.v.

SINGEL 55 - 2992 BN BARENDRECHT
POSTREKENING 216828

„waarom kan ik er
maar één meenemen
als er tien zijn
die hulp nodig hebben?”

citaat uit „een ver verdriet”
van f. kefa sempangi.

lees elders in dit blad
het schokkende verhaal
van okelo uit oeganda
dan weet u waarom we
uw hulp blijven vragen.

bel onze secretaresse nu!

03443-2079 b.g.g. 03449-1659

is f 55,— per maand voor u
een bezwaar, doe het dan samen met anderen

stichting

redt een kind

secretariaat: dr guépinlaan 23 - 4032 nh ommeren (gld.)
postgiro: 1599333 t.n.v. stichting redt een kind te zwolle
bank: raiffeisenbank, zwolle, rek.no. 37.73.32.860

**GEEFT UW ADVERTENTIES
SCHRIFTELIJK OP**

Uiterlijk tot dinsdagmorgen, 10 uur, dient het materiaal in ons bezit te zijn.

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nootgedacht 3 - Zeist